

Sagardoetxea Museoan
sagardoari buruzko
historia ezagutzeko
informazio ugari dago.
SAGARDOAREN LURRALDEA

MILAKA URTEKO EDARIA

*Diotenez, sagarrak
Asia erdialdean du
jatorria, egungo
Kazakhstanen.
Europara
historiaurrean sartuz
joan zen: neolito garaiko
sagar haziak eta
erretako hondarrak
topatu izan dituzte.
Arrastoek diote
antzinako kulturek ere
gozatu zutela
sagardoaz.*

Historian atzera egin ahala da-
tuak bilatzea zailagoa bada
ere, badira sagarrei eta saga-
rrondoei buruzko hainbat aipamen do-
kumentatu Euskal Herrian eta mun-
duko beste hainbat herritan.

Persiarrek, txinatarrek eta greziarrek
sagarrondoak landatzen zituzten, eta,
fruta jateko ohiturarik ez zenean ere,
hainbat herrik lortu zuten sagardoaren
antzeko edariak egitea. Esaterako, he-
brearrek *shekar* delakoa edaten zuten,
eta greziarrek, *sikera*. Hala ere, saga-
doaren sorburuak geroagokoa izan be-
har du, garai hartako sagarrek ez bai-
tzuten nahikoa azukre hartzitutako
edari bat ekoizteko.

Tradizio luzeko beste kultura batzuk
badiren arren, euskaldunek sagardo-
rekin duten lotura antzinakoa da. Ho-
rregatik, bada bere jatorria euskal Eus-

kal Herrian kokatzen duenik ere. Agi-
rietan bilatuz gero, erromatarren eta
greziarren idatzietara jo behar da leku-
kotza bila. K.a. I. mendean Estrabon ge-
ografo greziarrak jaso zuen euskal lu-
rretan *phitarra* zelakoa edaten zutela,
hau da, sagar zatiak eta ezti uretan ira-
kinda lortutako edaria.

Badira hori zalantzan jartzen dute-
nak, ordea. Batzuek asturiarrez ari di-
rela diote, eta beste batzuek aipua bera
ukatzen dute, idatzietan erabilitako
zythos hitzak ardoa ez beste edariak
biltzen zituelako; bereziki, garagardoa.

Aldiz, euskal sagarrondoaren berri X.
mendearen lehen erdiko abesti batek
ematen du. Horrela dio, Don Lope Ortiz
el Vizcainori iseka eginez: «sagarretan
aberatsagoa da, gari edo ardotan bai-
no». Ezagutzen den idatzizko lehen ai-
pamena, Sagardoetxea Museoan do-

mot SEKHAR présent dans la bible se
re à tous les vins qui ne proviennent pas
fran. Les vocables grec SIKERA et latin
RY ont le même sens.
ne partout on emploie le terme de vin
me pour désigner la boisson
ée tirée de ce fruit.

Los romanos, según algunos con fines medicinales y
según otros con fines más mundanos, tomaban
VINUM EX MALIS o vino de la mazzana.
Al generalizarse el uso del latín vulgar en el norte de la
Península Ibérica, la "sicera" evolucionó hacia SIZRA
y, finalmente se consolidó el término actual SIDRA.

Los romanos, basados en el VINUM EX MALIS (vino de
peruño, o des fins medicinales selon certains auteurs,
ou à des fins plus mondaines selon d'autres.
Au moment de la généralisation de la langue romane
au nord de la Péninsule Ibérique, le "sicera" se transforme
en SIZRA et, finalement, en SIDRA à l'époque moderne.

Sagardoari buruzko aspaldiko idatzizko aipamen bat. SAGARDOAREN LURRALDEA

ak; beraz, bazekiten edari alkoholdu-
nak fermentatzen.

Asturiarra da sagardoa egiteko ohitu-
ra duen beste kultura bat. Estrabon ge-
ografo greziarrak edo Plinio naturalista
erromatarrak jasotakoaren arabera,
erromatarren inbasioaren aurretik
jada ekoizten zuten sagardoa, ardo
urritasuna zela kausa. Gainera, esplo-
ratzaileek usadio hori arku atlantikoko
biztanleek kultura zeltarekin zuten
harremanari lotu zuten, zeinak sagra-
rri esanahi magikoa ematen dion.

Karlomagnoaren inperioan

IV. mendean, burgundiarren germa-
niar tribuak Rodano ibarra inbaditu
zuenean, saggarrak landatzera behartu
zituzten frankoak. Mende batzuk
geroago, Karlomagnoaren erregealdian
(768-814), egun sagardotzat daukagu-
na agertu zen frankoen inperioan,
Pirinioen iparraldetik egungo Fran-
tziako estatuak eta Alemaniak hartzen
dituzten lurretaraino. Sagastiei egin-
dako ehunka erreferentzia daude garai
hartako lege agerietan. Diotenez, Kar-
lomagno *promatium* izena eman
zion sagardoari; eta borobiletan landa-
tu beharrean, sagarrondoak ilaretan
landatzea sustatu zuen.

Karlomagnoaren inperioaren parte
izandako Normandian, sagardoa izan
zen industria nagusia hainbat mende-
tan. Frogatuta dago X. mendetik sagra-
rondoak landatzen zirela; sagardoa,
berriz, Wace izeneko kronistaren testu
batean agertzen da, 1130 eta 1140 urte-
en inguruan. *Calvados* Normandiako

sagar brandy modukoari dagokionez,
Giller de Goubervillek 1553an idatzita-
ko egunerokoan ageri da lehenengoz.

Normandoek saggarrak Britainiara
eraman zituztela esan ohi bada ere,
kronika saxoiek diote lehenago bazela
sagardoa edo sagar alkohola izeneko
edari bat, eztiarekin gozotua. Hori bai,
luxuzkoa zen, eta aberatsek bakarrik
edan zezaketen. 1066an normandi-
rrekin batera beren saggara ere iritsi
zen, gozoagoa, eta bertakoarekin
nahastuta *costard* aldaera sortu zuten.
XII. mendetik aurrera maiz erabili zen
sagardotarako, eta ohikoa zen froga da
Shakespearek *costard* hitza erabili
izana bere lanetan, *burua* edo *garuna*
adierazteko.

Europar zabaldu ostean, saggarrak
ozeanoa zeharkatu zuen. Amerikaren
kolonizatzaileekin batera. Edozein kli-
matan erraz hazten delako eraman
zuten, eta sagardotarako erabili, noski.
Sainte-Croix uhartean 1604-1605ean
sagardoa izoztu izanaren erreferentzia
dago, nahiz eta ez zen bertan egina.
Quebec hirian, berriz, esaten da
Samuel de Champlaineek saggarrak era-
man zituela 1608an, baina ez dago ida-
tzizko frogarik. Idatzizko lehen aipa-
mena 1633-1634koa da. Bertan,
jesuiten arteko komunikazio batean,
Le Jeun apaizak dio sagarrondoak
dauzkala landatuta.

Sagardoetxea Museoan informazio
ugari aurki daiteke sagardoaren histo-
ria ezagutzeko (www.sagardoaren-lurraldea.eus/eu/sagardoetxea/museoa).

kumentatua dagoen moduan, 1014ko
apirilaren 17an Nafarroako Antso III.a
erregeak Leireko monasterioari egin-
dako lur batzuen dohaintzari buruz-
koa da, non sagarrondoak eta sagardo-
gintza aipatzen dituen.

Bestalde, Gipuzkoari buruzko lehen
testua 1342koa da. Bertan azaltzen de-
nez, Alfontso XI.a erregeak babestu
egiten du arrasatearren eskubidea ar-
doa eta sagardoa saltzeko.

Nilo ibaiertzean

Euskal Herrtik kanpo, badira K.a.
1300. urtearen bueltan Nilo ibaiertzean
hazten ziren sagarrondoan aztarnak,
nahiz eta ez dagoen zantzurik fruta sa-
gardoa egiteko baliatzen zutelá adie-
razten duenik. Hala ere, ez litzateke
erokeria izango, egiptoarrak izan bai-
ziren garagardoa egiten lehenetako-